

Цивільне право

УДК 347.961

Миць Олена Євгенівна

*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Myts Olena

*Adjunct of the Department of Civil Law Disciplines of the
Educational and Scientific Institute of Law and Law Enforcement Activities
Lviv State University of Internal Affairs*

ORCID: 0009-0007-9284-089X

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НОТАРІУСА
PECULIARITIES OF THE EXECUTION OF A CIVIL LIABILITY
INSURANCE AGREEMENT BY A NOTARY**

Анотація. Вступ. У сучасному світі, у будь-якій правовій державі нотаріат відіграє ключову роль у забезпеченні законності, відповідальності та надійності юридичних відносин. Нотаріус є особою, що пов'язана з виконанням діяльності в надзвичайно важливому сегменті суспільства, що вимагає високого рівня довіри та професіоналізму. В умовах постійних змін в законодавстві та суспільних вимогах, нотаріуси зіштовхуються з ризиками та викликами, які можуть вплинути на якість та результативність їхньої роботи. У цьому аспекті надзвичайно важливим стає забезпечення адекватного захисту для нотаріусів та їхніх клієнтів. Один із таких способів захисту- укладання договорів страхування професійної діяльності нотаріусів.

Виконання договору страхування професійної діяльності нотаріуса є актуальною темою в сучасному правовому середовищі. Нотаріат, як специфічна сфера професійної діяльності, передбачає високу ступінь відповідальності перед громадянами і державою. Суттєві ризики, пов'язані з помилками або недбалістю нотаріуса, вимагають забезпечення адекватного фінансового захисту. Відповідно до цього, укладення договору страхування професійної діяльності стає необхідністю, яка впливає на якість та надійність нотаріальних послуг.

Мета. Метою дослідження є розкриття та докладне висвітлення ключових аспектів та особливостей виконання договору страхування професійної діяльності нотаріуса.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо договору страхування цивільно-правової відповідальності нотаріуса ; 2) праці вітчизняних авторів, що проводили свої наукові дослідження стосовно виконання та особливостей договору страхування професійної діяльності нотаріуса.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення (для правової характеристики договору страхування цивільно-правової відповідальності); аналізу та синтезу (для детального аналізу та комплексного вивчення українського законодавства, що забезпечує та регулює особливості страхування професійної відповідальності нотаріусів); порівняння (як питання страхування професійної відповідальності нотаріусів регулюється в різних країнах, таких як Німеччина, Франція або США. Це дозволить зрозуміти, як практика зарубіжних держав може бути корисною для регулювання тотожних питань в Україні); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. У науковій статті розкрито характерні особливості виконання договору страхування професійної діяльності нотаріуса. Автором систематизовано основні аспекти договорів страхування професійної відповідальності нотаріусів, включаючи умови, сторони, настання страхового випадку.

Автором встановлено, що важливим аспектом дослідження є момент виникнення страхового випадку, і автором висловлено думку, що законодавство України може бути доповнено для чіткого визначення цього моменту.

Автором встановлено, що відсутність чіткого законодавчого визначення незаконних дій і недбалості приватного нотаріуса створює необхідність детального аналізу для належного розуміння професійного ризику нотаріуса та умов, за яких виникає страховий випадок.

Автор встановив, що в Україні вартість страхових полісів загальної відповідальності для приватних нотаріусів не підпорядковується таким факторам, як місце розташування, розмір, фонд заробітної плати, досвіду, як, наприклад, у США.

Можливі зміни в законодавстві, які передбачають врахування таких факторів у вартості страхових полісів, могли б бути розглянуті з метою більшої індивідуалізації та пристосування страхових тарифів до конкретних обставин кожного нотаріуса. Однак такий підхід може породжувати труднощі у визначенні відповідних критеріїв і контролю за їх дотриманням. Введення таких факторів також може викликати обговорення та конфлікти між страховими компаніями і клієнтами щодо справедливості та об'єктивності визначення страхових внесків.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на визначення критеріїв і вимог, що ставляться до

встановлення відповідальності нотаріуса. Детальний розгляд цих критеріїв та їх співвідношення з умовами договору страхування є важливим завданням та напрямком подальших досліджень.

Необхідно також дослідити доцільність внесення змін до законодавства з метою урахування конкретних факторів (місце розташування, розмір, фонд заробітної плати, обсяг продажів і досвід) у вартості страхових полісів, оскільки вони можуть спрямовуватися на більшу індивідуалізацію та пристосування страхових тарифів до конкретних обставин кожного нотаріуса. Проте, це може створювати виклики при визначенні відповідних критеріїв та забезпеченні контролю за їх дотриманням. Перед тим як впроваджувати зарубіжний досвід, необхідно провести детальний аналіз та оцінку можливих наслідків, а також визначити, наскільки він відповідає конкретним умовам та потребам вітчизняного ринку і законодавства. Цей аспект можна розглядати як одну з можливих перспектив для подальшого дослідження.

Ключові слова: договір страхування цивільно–правової відповідальності нотаріуса, нотаріус, страховий випадок, відповідальність нотаріуса.

Summary. *Introduction. In the modern world, in any legal state, notary services play a pivotal role in ensuring legality, accountability, and the reliability of legal relationships. A notary is an individual engaged in a highly important segment of society that requires a high level of trust and professionalism. In the face of ever-evolving legislation and societal demands, notaries are confronted with risks and challenges that can affect the quality and efficiency of their work. Therefore, ensuring adequate protection for notaries and their clients becomes of paramount*

importance. One of the ways to achieve this protection is by entering into professional liability insurance contracts.

The execution of a professional liability insurance contract for notaries is a topical subject in the contemporary legal environment. The field of notary, as a specialized sphere of professional activity, involves a significant degree of responsibility towards citizens and the state. Substantial risks associated with errors or negligence on the part of notaries necessitate the provision of adequate financial protection. Consequently, entering into professional liability insurance contracts becomes a necessity that impacts the quality and reliability of notarial services.

Objective. The aim of this study is to disclose and thoroughly elucidate the key aspects and peculiarities of executing a professional liability insurance contract for notaries.

Materials and Methods. The materials of the study include: 1) the legal framework related to professional liability insurance contracts for notaries; 2) works of domestic authors who conducted their own research on the execution and specifics of professional liability insurance contracts for notaries.

During the research, the following scientific methods were utilized: theoretical generalization (for the legal characterization of civil liability insurance contracts); analysis and synthesis (for the in-depth analysis and comprehensive study of Ukrainian legislation governing the specifics of notary professional liability insurance); comparison (as issues related to notary professional liability insurance are regulated in different countries, such as Germany, France, or the USA, this allows us to understand how foreign practices can be beneficial for regulating similar matters in Ukraine); logical generalization of results (formulation of conclusions).

Results. The scientific article explores the distinctive aspects of executing a notary professional liability insurance contract. The author has systematized the key

components of notary professional liability insurance contracts, including the terms, parties involved, and the occurrence of an insurance event. It is noted that a crucial aspect of the research is the moment when the insurance event occurs, and the author expresses the view that Ukrainian legislation could be augmented to provide a clear definition of this moment.

The absence of a precise legislative definition for illegal actions and negligence by private notaries is highlighted, which necessitates a detailed analysis to understand a notary's professional risk and the conditions under which an insurance event arises.

The author has determined that in Ukraine, the cost of general liability insurance policies for private notaries is not subject to factors such as location, size, payroll, sales volume, and experience, as seen in the United States.

Possible legislative changes that consider incorporating such factors into the cost of insurance policies could be contemplated to achieve greater individualization and adaptation of insurance premiums to the specific circumstances of each notary. However, this approach may pose challenges in determining the relevant criteria and monitoring their adherence. The introduction of such factors may also lead to debates and conflicts between insurance companies and clients regarding the fairness and objectivity of determining insurance contributions.

Discussion. In further scientific research, the focus is proposed to be placed on defining criteria and requirements for establishing a notary's liability. A detailed examination of these criteria and their correlation with the terms of the insurance contract is an important task and a direction for further research.

It is also necessary to investigate the feasibility of amending legislation to account for specific factors (location, size, payroll, sales volume, and experience) in the cost of insurance policies since they may aim at greater individualization and adaptation of insurance premiums to the specific circumstances of each notary.

However, this may pose challenges in determining the relevant criteria and ensuring their compliance.

Before adopting foreign experience, a thorough analysis and assessment of potential consequences are essential, as well as an evaluation of how well it aligns with the specific conditions and needs of the domestic market and legislation. This aspect can be considered as one of the possible prospects for further research.

Key words: *insurance contract for notary liability, notary, insurance event, notary's liability.*

Постановка проблеми. В епоху значних економічних трансформацій в Україні спостерігаються зміни у поглядах та відношенні до страхування. Визнається необхідність страхування як невід'ємної складової ефективного функціонування економічної системи, а також як механізму захисту майнових інтересів як юридичних, так і фізичних осіб. Однією з галузей страхування, яка набуває популярності в останні роки, є страхування відповідальності. Ця галузь, в порівнянні з іншими, вважається відносно молодого, і вона стає предметом зростаючого інтересу як серед фахівців страхового сектору, так і серед підприємців і громадян.

Ця динаміка свідчить про те, що страхування цивільно–правової відповідальності стає обов'язковою складовою для багатьох сфер професійної діяльності, зокрема для приватних нотаріусів. Однією з найактуальніших і поширених категорій такого страхування в Україні є страхування професійної відповідальності нотаріусів. Це пояснюється тим, що відповідно до статті 24 Закону України «Про нотаріат», приватний нотаріус зобов'язаний застрахувати свою цивільно-правову відповідальність перед третіми особами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження теми договору страхування відповідальності нотаріуса зробили

такі науковці, як Лобова О., Сидоров І., Файєр О., Хімченко С. та інші. Зокрема, в статті О.Лобової «Особливості страхування професійної відповідальності в Україні» авторка досліджує аспекти страхування професійної відповідальності нотаріусів в Україні. Автор акцентує увагу на специфіці українського регулювання та визначає особливості цього виду страхування [3]. У роботі І.Сидорова «Цивільно-правова відповідальність нотаріуса», автор розглядає обсяг відповідальності нотаріуса та аспекти відповідальності після припинення його діяльності» [7]. У роботі О.Файєр «Правове регулювання страхування професійної відповідальності нотаріусів в Україні та за кордоном», досліджується порівняльний аналіз правового регулювання страхування професійної відповідальності нотаріусів в Україні та за кордоном. Робота надає можливість зрозуміти, як різні країни регулюють страхування цивільно–правової відповідальності нотаріусів [8]. С.Хімченко у своїй статті «Особливості цивільної відповідальності нотаріуса» висвітлює аспекти цивільної відповідальності нотаріусів, акцентуючи увагу на конкретних особливостях цієї форми відповідальності [9].

Загалом, ці дослідження та публікації надають цінний внесок у вивченні та розумінні особливостей виконання договору страхування професійної діяльності нотаріусів, а також різних аспектів їх цивільно-правової відповідальності в Україні.

Формування цілей статті: основними цілями статті є розгляд актуальних нормативних актів та законодавчої бази, які регулюють страхування професійної відповідальності нотаріусів; оцінити можливі ризики, з якими зустрічаються нотаріуси, і визначити, як страхування впливає на їхню професійну діяльність.

Мета. Метою дослідження є розкриття та докладне висвітлення ключових аспектів та особливостей виконання договору страхування професійної діяльності нотаріуса.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо договору страхування професійної відповідальності нотаріуса ; 2) праці вітчизняних авторів, що проводили свої наукові дослідження стосовно виконання та особливостей договору страхування професійної діяльності нотаріуса.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення (для правової характеристики видів страхування цивільно-правової відповідальності); аналізу та синтезу (для детального аналізу та комплексного вивчення українського законодавства, що забезпечує та регулює особливості страхування професійної відповідальності нотаріусів); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. У міжнародній практиці існують різні системи страхування професійної відповідальності нотаріусів, які можна упорядкувати у три основні категорії. Перша категорія - це індивідуальне страхування, де нотаріус особисто звертається до страхової компанії, як це практикується в країнах, таких як Німеччина, Японія.

Друга категорія - це самострахування, що передбачає об'єднання нотаріусів у спілки взаємного страхування, як це реалізується в Канаді, Великій Британії.

Третя категорія - це колективне страхування, де нотаріальна асоціація (або подібна організація) вступає в контакти зі страховою компанією та укладає договір страхування професійної відповідальності, що представляє інтереси всіх своїх членів. Цей підхід практикується в країнах, таких як Данія, Сполучені Штати Америки [8, с. 64].

Файєр О. А. стверджує, що в Україні зазвичай використовується перший підхід до страхування професійної відповідальності нотаріусів, де кожен нотаріус, що працює у приватній практиці, зобов'язаний самостійно укласти страховий поліс на свою професійну відповідальність в уповноваженого страховика з відповідною ліцензією [8, с. 65].

При розгляді правового регулювання обов'язку професійного страхування для державних нотаріусів на рівні Європейського Союзу, слід зазначити, що в Директиві 2006/123/ЄС щодо послуг на внутрішньому ринку, в статті 23 передбачено, що держави-члени мають можливість встановлювати обов'язкове страхування професійної відповідальності для постачальників послуг, які представляють особливий ризик для здоров'я та безпеки користувачів послуг або третіх осіб, пропорційно до характеру та обсягу ризику. Однак, в статті 2, абзаці 2, пункті (1), ця директива прямо виключає застосування її положень до державних нотаріусів [2].

З урахуванням цього, варто відзначити, що члени Європейського Союзу не зобов'язані впроваджувати обов'язкове страхування професійної відповідальності для державних нотаріусів щодо виконання своїх професійних обов'язків. Таким чином, Греція та Іспанія не мають встановленого законом обов'язкового страхування професійної відповідальності для державних нотаріусів. Проте варто відзначити, що в інших країнах-членах Європейського Союзу, таких як Австрія, Бельгія, Франція, Італія, Німеччина, Угорщина та інші, а також у двадцяти штатах США, такий обов'язок існує [12].

Інститут страхування відповідальності нотаріуса тісно переплетений із інститутом цивільно-правової відповідальності нотаріуса. Аналізуючи чинне законодавство можна дійти висновку, що інститут відповідальності нотаріуса має недостатнє законодавче забезпечення, як і, власне, інститут страхування відповідальності нотаріуса.

Згідно зі статтею 28 Закону України «Про нотаріат» [4] і рішенням Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 №624, яке затверджує Порядок та правила проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватних нотаріусів [5], усі нотаріуси повинні укласти договір страхування цивільно-правової відповідальності.

До 2015 року більшість умов цих договорів визначались за угодою сторін, тобто страховика та страхувальника, а, отже, вони дуже відрізнялись в залежності від конкретних страхових компаній і страхувальників. Однак уряд України нарешті прийняв рішення створити єдиний типовий договір для обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності нотаріусів. Цей стандартний договір є додатком до Порядку та правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватних нотаріусів, який було затверджено рішенням Кабінету Міністрів України [5; 1].

Постанова Кабінету Міністрів України № 624 встановлює такі аспекти: страхувальника, страховиків, зміст договору страхування, можливі ризики та випадки страхування, виключення зі списку страхових випадків, установлює мінімальні та максимальні страхові суми, визначає ставки страхового тарифу, встановлює правила для зміни та припинення дії договору [5].

Також вона визначає умови отримання страхового відшкодування, критерії для відмови у страховому відшкодуванні, а також визначає права та обов'язки сторін, а також відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору страхування. Зокрема, ця Постанова має на меті стандартизувати умови договорів страхування, які укладаються між приватними нотаріусами та страховиками.

Однак, законодавець не встановив критеріїв визначення протиправної поведінки нотаріуса за договором, що є також важливим аспектом, на нашу думку.

Професійна відповідальність нотаріуса визначається застосуванням до нього заходів державного примусу у вигляді санкцій, які полягають у накладенні додаткових обтяжень у випадку, коли нотаріус завдає шкоди третім особам через невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків. Ці санкції спрямовані на відновлення порушених прав та інтересів третіх осіб [8, с. 66].

Протиправність поведінки нотаріуса полягає в порушенні вимог законодавства та інших нормативно-правових актів, що регулюють нотаріальну діяльність, а також в умисних або недбало вчинених діях, які призводять до відхилення фактичних результатів нотаріальної діяльності від очікуваних. Ці дії або бездіяльність нотаріуса можуть мати негативні особисті та/або майнові наслідки для клієнтів та/або третіх осіб, а саме - виконання або неналежне виконання ним обов'язків з посвідчення прав та фактів з юридичним значенням та інші нотаріальні дії з метою надання їм юридичної вірогідності. (Аналізуючи положення статей 21 та 27 Закону України «Про нотаріат» [4], можна дійти до висновку, що умовами настання професійної відповідальності нотаріуса є протиправність його дій, заподіяння шкоди клієнтам та/або третім особам, а також причинний зв'язок між цими діями та заподіяною шкодою, незалежно від вини нотаріуса).

Таким чином, договір страхування професійної відповідальності нотаріуса охоплює майнові інтереси страхувальника, який є приватним нотаріусом. Ці інтереси пов'язані з його відповідальністю перед третіми особами у випадку завдання шкоди внаслідок невиконання або неналежного виконання нотаріальних обов'язків.

Аналізуючи положення Закону України «Про нотаріат» можна встановити, що у договорі страхування професійної відповідальності нотаріуса страхувальниками можуть бути тільки особи, які мають статус

нотаріусів. За цим же договором вигоду отримують фізичні та юридичні особи, які звернулись до нотаріуса для виконання нотаріальних дій, а також треті особи (тобто є вигодонабувачами) [4].

Встановлення повного обсягу компенсації збитків, що виникають внаслідок незаконних дій або недбалості приватних нотаріусів, зазначено в статті 27 Закону, допомагає визначити джерела компенсації. Перш за все, це страховий фонд приватного нотаріуса, який утворюється відповідно до статті 28 Закону для забезпечення відшкодування збитків, завданих через нотаріальні дії приватним нотаріусом. Тому, як відзначає С.А. Хімченко, існує можливість того, що нотаріус може нести відповідальність за завдану шкоду іншому майну, за яке передбачено стягнення відповідно до закону [9, с. 39].

І. Ф. Сидоров вказав на важливість відмежування обсягу відповідальності нотаріуса від визначення розміру завданої шкоди. Можна відзначити, що ці два поняття не є ідентичними. Визначення обсягу відповідальності нотаріуса означає, що нотаріус несе відповідальність лише за свої власні дії і не може бути відповідальним за дії інших осіб, навіть якщо ці дії мали місце під час вчинення нотаріальної дії [7, с. 31-32].

Сутність його аргументу полягає в тому, що нотаріус обов'язково відповідає за свої власні дії, але ці дії можуть взаємодіяти з неправомірною поведінкою інших осіб. Таким чином, він намагається відокремити відповідальність нотаріуса від відповідальності інших осіб, але визнає можливу взаємодію цих факторів в окремих ситуаціях.

На думку автора дослідження, погляд І. Ф. Сидорова на відповідальність нотаріуса має обґрунтування і віддзеркалює необхідність розуміння обсягу відповідальності нотаріуса як відокремленої від відповідальності інших осіб. Таким чином, автор підтримує важливість розрізнення відповідальності нотаріуса і відповідальності інших осіб, але

визнає, що в деяких випадках їх дії можуть взаємодіяти і впливати на результативність нотаріальної діяльності.

Характеризуючи особливості виконання договору страхування відповідальності нотаріуса варто визначити випадки, внаслідок яких може наступити правова відповідальність нотаріуса. Так, на думку О. Лобової, до них належать:

- 1) нотаріус не предупредив клієнта про можливі наслідки вчинених нотаріальних дій, і це призвело до фінансових втрат клієнта;
- 2) нотаріус порушив обов'язок збереження конфіденційної інформації, яка стала відома йому внаслідок виконання його професійних обов'язків;
- 3) нотаріус спричинив матеріальну шкоду клієнту через ненавмисне допущення помилки під час нотаріальної дії;
- 4) нотаріус завдав шкоду третім особам через втрату документів, які перебували у його володінні і належали цим третім особам [3, с. 65].

У США нотаріуси можуть бути притягнуті до суду з різних причин, включаючи недбалість, шахрайство, а також помилки чи упущення в їхній професійній діяльності. Страхування професійної відповідальності, також відоме як страхування помилок і упущень, може відстояти і захистити нотаріусів від фінансових втрат, пов'язаних з такими судовими позовами. Можна навести декілька прикладів ситуацій, коли нотаріуси можуть бути притягнені до суду та як саме страхування може виявитися корисним:

- а) недбалість: якщо нотаріус не правильно ідентифікує особу, яка підписує документ, або порушує необхідні процедури для нотаріального засвідчення, це може призвести до судового позову за недбалість. В цьому випадку страхування може допомогти покрити витрати на юридичний захист і будь-які збитки, які можуть бути нараховані позивачу, якщо нотаріус визнається винним;

б) шахрайство: якщо нотаріус свідомо бере участь у шахрайських діях, таких як засвідчення підробленого підпису або фальсифікація інформації в нотаріальному акті, його можуть позивати до суду за шахрайство. Навіть якщо страхування E&O може не покривати навмисних порушень, воно все ж може оплатити витрати на юридичний захист до встановлення факту шахрайства;

в) помилка: іноді нотаріуси допускають помилки, такі як неправильне заповнення нотаріальних документів або неправильне ведення журналу. Якщо ці помилки призводять до фінансових збитків сторін, які беруть участь у справі, на нотаріуса можна подати до суду. Страхування може допомогти покрити витрати на юридичний захист і відшкодування збитків, присуджених позивачу, якщо нотаріус визнається винним [12].

У Німеччині передбачено конкретні правила, які стосуються випадків умисної або надмірної недбалості з боку державного нотаріуса та осіб, що навчаються на нотаріальній службі. У випадках, коли нотаріус зобов'язаний компенсувати шкоду, завдану третій особі, через свідоме порушення чи грубу необережність, або коли він не контролює дії особи, яка працює на його нотаріальній службі, він несе спільну відповідальність за завдані збитки, з правом регресу у відповідності до своїх власних працівників. У всіх інших випадках застосовуються норми Цивільного кодексу Німеччини.

Тому важливо дослідити та конкретно законодавчо закріпити питання визначення незаконних дій і недбалості приватного нотаріуса, оскільки відсутність чіткого визначення цих понять у законі створює потребу в ретельному аналізі для належного визначення професійного ризику нотаріуса та умов його відповідальності для настання страхового випадку зокрема.

Іншим важливим аспектом, який потребує уваги при дослідженні договору страхування відповідальності нотаріуса, є визначення критеріїв і вимог, що ставляться до встановлення відповідальності нотаріуса в кожному з

наведених випадків. Детальний розгляд цих критеріїв та їх співвідношення з умовами договору страхування є важливим завданням та напрямком подальших досліджень.

Досліджуючи особливості договору страхування відповідальності нотаріусів, варто згадати про вартість страхування. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 липня 2004 р. № 970, розмір страхової суми визначається за угодою сторін, але не може бути нижчим за тисячу мінімальних розмірів заробітної плати, встановлених на дату укладення договору [5].

У США середня місячна вартість стандартного поліса страхування загальної відповідальності для приватних нотаріусів коливається в діапазоні від 27 до 39 доларів США і залежить від таких факторів, як місце розташування, розмір, фонд заробітної плати, обсяг продажів та досвід [12].

В Україні вартість страхових полісів загальної відповідальності для приватних нотаріусів не залежить від вищевказаних факторів.

На нашу думку, зміни до законодавства для введення таких факторів у вартість страхових полісів можуть бути розглянуті з метою більшої індивідуалізації та адаптації страхових тарифів до конкретних обставин кожного нотаріуса. Однак це може призвести до складностей у визначенні відповідних критеріїв та контролю за їх дотриманням. Введення таких факторів може також стати об'єктом дискусій та суперечок між страховими компаніями і клієнтами щодо справедливості та об'єктивності визначення страхових платежів.

Тому, перш ніж переймати зарубіжний досвід, необхідно провести глибокий аналіз і оцінку його можливих наслідків та відповідність конкретним умовам і потребам вітчизняного ринку і законодавства. Цей аспект можна безпосередньо віднести до перспектив дослідження.

Варто звернути увагу на момент настання страхового випадку. Загалом у страхуванні професійної відповідальності прийнято вважати, що страховий випадок виникає в момент, коли третя (потерпіла) сторона подає вимогу (претензію) про відшкодування шкоди до страхувальника.

В Україні факт настання страхового випадку, як правило, встановлюється на підставі:

- остаточного судового рішення, яким встановлено відповідальність страхувальника;
- або претензії, яку визнав страхувальник, та з якою погодилися в письмовій формі страхувальник і третя сторона.

На нашу думку, доцільно доповнити чинне законодавче регулювання деталізованими роз'ясненнями щодо моменту виникнення страхового випадку саме у сфері страхування професійної відповідальності нотаріусів.

Як аргумент стосовно вищевикладеного можна навести справу № 646/701/17. У цій справі позивач звернувся до суду з позовом, яким просив стягнути з відповідача (нотаріуса) кошти в рахунок компенсації матеріальної та моральної шкоди. Позовні вимоги позивача були обґрунтовані рішенням Червонозаводського районного суду м. Харкова від 04.12.2015 у справі №646/6465/15-ц, яке визнало довіреність, видану приватним нотаріусом Кравченко С.В. 14.11.2014 року, недійсною. Рішенням було встановлено, що посвідчення зазначеної довіреності було здійснене з порушенням ст. 58 Закону України «Про нотаріат», оскільки видана довіреність на управління та розпорядження транспортним засобом не передбачала права передоручення. Також було вказано, що довіреність, видана нотаріусом Кравченко С.В., була посвідчена помилково через велику кількість відвідувачів та завантаженість.

Суд також встановив, що між ПАТ «Страхова компанія «Країна» та приватним нотаріусом Кравченко С.В. з Харківського міського нотаріального

округу був укладений договір №02/378/3.1.14 добровільного страхування професійної відповідальності перед третіми особами нотаріусів.

Згідно з поясненнями ПАТ «Страхова компанія «Країна», страхувальник (відповідач у справі) не повідомив страховика про будь-які вимоги третіх осіб, не подавав повідомлень або заяв до страховика та не повідомив страховика про розгляд справи №646/701/17 Червонозаводським районним судом м. Харкова.

Відповідач не представив жодних доказів для спростування обставин невчасного повідомлення страховика про страховий випадок та подання вимоги ОСОБА_3 щодо компенсації збитків, що розглядаються в даному провадженні. Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про страхування», підставою для відмови страховика у здійсненні страхових виплат або страхової компенсації є невчасне повідомлення страхувальником про страховий випадок без вагомих причин [6].

У французькому законодавстві виникає провина нотаріуса, якщо після закінчення терміну одного місяця після надсилання рекомендованого листа на адресу нотаріуса з обов'язковим підтвердженням отримання та вимогою виконати певну дію або службове зобов'язання, нотаріус не виконав необхідну дію чи зобов'язання [10].

Оскільки наслідки деякої помилки або пропуску можуть виявитися навіть через кілька років після того дня, коли певна застрахована подія сталась, страховики часто вдаються до скорочення строку для подання повідомлення про страховий випадок, який може призвести до збитків.

Бельгійський Кодекс про страхування містить положення, яке сприяє такому розумінню страховика. Для всіх видів страхування цивільної відповідальності угоди можуть передбачати, що страхування охоплює лише вимоги про компенсацію, які подаються у письмовій формі проти

страхувальника або страховика під час дії угоди і тільки для збитків, які виникли протягом того ж періоду страхування.

У цьому випадку, за умови, що вимога про компенсацію подана у письмовому вигляді до страхувальника або страховика протягом тридцяти шести місяців після закінчення терміну дії угоди, такі вимоги будуть покриті, якщо дії або факти, які можуть призвести до збитків, стали відомі протягом терміну дії угоди страхування і були повідомлені страхувальнику [11].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що відсутність чіткого законодавчого недбалості приватного нотаріуса створює необхідність детального аналізу для належного розуміння професійного ризику нотаріуса та умов, за яких виникає страховий випадок. Важливо дослідити це питання і чітко закріпити його у законодавстві.

Встановлено, що в Україні факт настання страхового випадку визначається на основі остаточного судового рішення або відомості, яку визнав страхувальник та на яку дали згоду письмово страхувальник і третя сторона шляхом подання вимоги (претензії). На нашу думку дослідження, варто доповнити дане положення та надати роз'яснення стосовно моменту виникнення страхового випадку за договором страхування відповідальності нотаріуса.

Іншим важливим аспектом, який потребує уваги при дослідженні договору страхування цивільно-правової відповідальності нотаріуса, є визначення критеріїв і вимог, що ставляться до встановлення відповідальності нотаріуса. Детальний розгляд цих критеріїв та їх співвідношення з умовами договору страхування є важливим завданням та напрямком подальших досліджень.

Автором встановлено, що в Україні вартість страхових полісів загальної відповідальності для приватних нотаріусів не залежить від таких факторів, як місце розташування, розмір, фонд заробітної плати, обсяг продажів та досвід, як, наприклад, у США.

На нашу думку дослідження, зміни до законодавства для введення таких факторів у вартість страхових полісів можуть бути розглянуті з метою більшої індивідуалізації та адаптації страхових тарифів до конкретних обставин кожного нотаріуса. Однак це може призвести до труднощів у визначенні відповідних критеріїв та контролю за їх дотриманням. Введення таких факторів може також стати об'єктом дискусій та суперечок між страховими компаніями і клієнтами щодо справедливості та об'єктивності визначення страхових платежів.

Тому, перш ніж переймати зарубіжний досвід, необхідно провести глибокий аналіз і оцінку його можливих наслідків та відповідність конкретним умовам і потребам вітчизняного ринку і законодавства. Цей аспект можна безпосередньо віднести до перспектив дослідження.

Література

1. Деякі питання обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса. URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/deyaki-pitannya-obov-yazkovogo-strahuvannya-tsivilno-pravovoyi-vidpovidalnosti-privatnogo-notariusa/> (дата звернення: 22.10.2024).

2 Директива 2006/123/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Щодо послуг на внутрішньому ринку» : Директива Європ. Союзу від 12.12.2006 р. № 2006/123/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_906#Text (дата звернення: 22.10.2024).

3. Лобова О. Особливості страхування професійної відповідальності в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. Вип. 3 (168). С. 62–67.

4. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII : станом на 10 січня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

5. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса : Постанова Каб. Міністрів України від 19.08.2015 р. № 624 : станом на 19 лютого. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-п#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

6. Рішення Червонозаводського районного суду міста Харкова від 12.07.2019 р. у справі № 646/701/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/84380463> (дата звернення: 10.01.2025).

7. Сидоров І.Ф. Цивільно-правова відповідальність нотаріуса. Страхування професійних ризиків. Обсяг відповідальності нотаріуса. Відповідальність нотаріуса після припинення його діяльності. *Нотаріат для вас*. 2009. № 6. С. 31-32.

8. Файєр О. А. Правове регулювання страхування професійної відповідальності нотаріусів в Україні та за кордоном. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2013. № 1042. С. 64–68.

9. Хімченко С. Особливості цивільної відповідальності нотаріуса. *Нотаріат для вас*. 2010. № 3. С. 81-85.

10. Décret n°55-604 du 20 mai 1955 relatif aux officiers publics ou ministériels et à certains auxiliaires de justice. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000032712292> (дата звернення: 10.01.2025).

11. Loi relative aux assurances. URL: https://etaamb.openjustice.be/fr/loi-du-04-avril-2014_n2014011239.html (дата звернення: 10.01.2025).

12. Notary Insurance Policy Information. URL: <https://generalliabilityinsure.com/small-business/notary-insurance.html>. (дата звернення: 22.10.2024).

References

1. Some Issues of Mandatory Civil Liability Insurance for Private Notaries. URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/deyaki-pitannya-obov-yazkovogo-strahuvannya-tsivilno-pravovoyi-vidpovidalnosti-privatnogo-notariusu/> (accessed: October 22, 2024).

2. Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council on Services in the Internal Market dated December 12, 2006, No. 2006/123/EC. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_906#Text (accessed: October 22, 2024).

3. Lobova, O. *Specific Features of Professional Liability Insurance in Ukraine*. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics. 2015. Issue 3 (168), pp. 62–67.

4. *On Notaries*: Law of Ukraine dated September 2, 1993, No. 3425-XII (as of January 10, 2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (accessed: January 10, 2025).

5. *On Approval of the Procedure and Rules for Mandatory Civil Liability Insurance of Private Notaries*: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 19, 2015, No. 624 (as of February 19, 2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-п#Text> (accessed: January 10, 2025).

6. Decision of the Chervonozavodskyi District Court of Kharkiv City dated July 12, 2019, in case No. 646/701/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/84380463> (accessed: January 10, 2025).

7. Sydorov, I.F. *Civil Liability of the Notary. Professional Risk Insurance. Scope of Notary Liability. Liability After Termination of Activities*. Notariat for You. 2009. No. 6, pp. 31–32.

8. Fayer, O.A. *Legal Regulation of Notaries' Professional Liability Insurance in Ukraine and Abroad*. Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. 2013. No. 1042, pp. 64–68.

9. Khimchenko, S. *Specifics of Notarial Civil Liability*. Notariat for You. 2010. No. 3, pp. 81–85.

10. Decree No. 55-604 of May 20, 1955, on Public or Ministerial Officers and Certain Judicial Assistants. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000032712292> (accessed: January 10, 2025).

11. Law on Insurance (Loi relative aux assurances). URL: https://etaamb.openjustice.be/fr/loi-du-04-avril-2014_n2014011239.html (accessed: January 10, 2025).

12. Notary Insurance Policy Information. URL: <https://generalliabilityinsure.com/small-business/notary-insurance.html> (accessed: October 22, 2024).